

Projekt Smart logistik - moderní výuka logistiky, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.5.00/34.0110
 Příjemce: Střední odborná škola logistická a střední odborné učiliště Dalovice, Hlavní 114, 362 63 Dalovice

Autor materiálu: Mgr. Iva Krůtová
 Název materiálu: VY_32_INOVACE_16 - Fyzika, mechanika
 Ročník: 1.
 Vzdělávací oblast / téma: Mechanické vlastnosti kapalin a plynů
 Datum (období) tvorby: 12.11.2012
 Anotace: materiál je určen žákům 1.roč. - žáci si nejprve osvojí nové pojmy z mechaniky kapalin, Pascalova zákona a na několika příkladech si znalosti ověří

Materiál je určen k bezplatnému používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další používání podléhá autorskému zákonu.

Tento výukový materiál vznikl v rámci Operačního programu Vzdělání pro konkurenceschopnost.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úvodní stránka

Mechanické vlastnosti kapalin

 jž víme: kapaliny se skládají z molekul
 molekuly jsou v neustálém neuspořádaném pohybu
 molekuly snadno mění svoji polohu

 vlastnosti: jsou tekuté
 po nalití kapaliny do nádoby se působením gravitační síly Země molekuly posouvají na místa položená níže
 protože mezi molekulami působí přitažlivé síly, utvoří se vodorovný povrch - volná hladina

kapalné těleso má tvar nádoby
 kapaliny jsou téměř nestlačitelné, a proto zachovávají svůj objem
 kapalné těleso je snadno dělitelné

charakterizuje je viskozita - vazkost - vnitřní tření mezi vrstvami pohybující se kapaliny

 ideální kapalina: nemá vnitřní tření
 je dokonale tekutá
 je nestlačitelná

tlak a tlaková síla

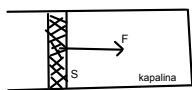
 Pascalův zákon: působením vnější tlakové síly na volnou hladinu kapaliny v uzavřené nádobě vznikne ve všech místech kapaliny stejný tlak

Tlak: je fyzikální veličina, kterou určujeme jako podíl velikosti vnější tlakové síly F kolmé k ploše S obsahu plochy S , na kterou tato síla působí

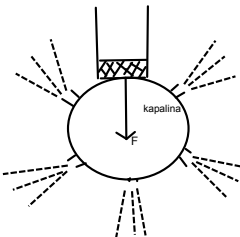
$p = F/S$

 jednotkou je pascal - Pa

obr. 1 V uzavřeném válci vzniká působením vnější síly tlak

obr.2 Ověření Pascalova zákona

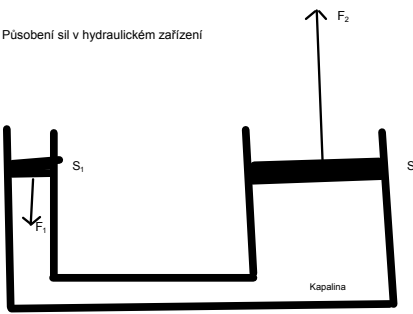

 Využití pascalova zákona

vyklápění ložné plochy nákladního automobilu zvedání těles hydraulickým zvedákem

tato tělesa se zvedají pomocí hydraulického zařízení, které je založeno na Pascalově zákonu

obr.3 Působení sil v hydraulickém zařízení

 hydraulické zařízení umožňuje pomocí malé tlakové síly F_1 působící na píst s malým plošným obsahem vyvolat velkou tlakovou sílu F_2 působící na píst s velkým plošným obsahem

 příklad: Písty o plošném obsahu $0,001 \text{ m}^2$ a $0,01 \text{ m}^2$ se dotýkají hladiny kapaliny v nádobě. Na menší píst položíme závaží o hmotnosti 1 kg . Na píst působí svisle dolů tlaková síla $F_1 = 10 \text{ N}$. Jak velkou tlakovou silou F_2 působí kapalina na větší píst o obsahu S_2 ?

$S_1 = 0,001 \text{ m}^2$
 $F_1 = 10 \text{ N}$
 $S_2 = 0,01 \text{ m}^2$
 $F_2 = ? \text{ N}$

působením vnější tlakové síly F_1 na menší píst vzniká v kapalné tlak $p = F_1 / S_1$

$p = 10 / 0,001 \text{ Pa} = 10\,000 \text{ Pa}$

podle Pasc. zákona je tlak p ve všech místech kapaliny stejný, tedy také u většího pístu

$F_2 = p \cdot S_2$
 $F_2 = (10\,000 \cdot 0,01) \text{ N} = 100 \text{ N}$

Na větší píst působí kapalina svisle vzhůru tlakovou silou 100 N .

procvič:

Písty hydraulického lisu mají průřezy 0,0005 m² a 0,04 m².

a) Jaká tlaková síla působí na větší píst, když na menší píst působí síla 500 N?

b) Jaký je tlak v kapalině?

$$F_1 = 500 \text{ N}$$

$$S_1 = 0,0005 \text{ m}^2$$

$$F_2 = ? \text{ N}$$

$$p = ? \text{ Pa}$$

$$F_2 = S_2$$

$$F_1 = S_1$$

$$F_2 = \frac{F_1 \cdot S_2}{S_1} = \frac{500 \cdot 0,04}{0,0005} = 40\,000 \text{ N}$$

$$p = \frac{F_1}{S_1} = \frac{500 \text{ N}}{0,0005} = 1\,000\,000 \text{ Pa}$$

Na větší píst působí tlaková síla 40 kN. V kapalině vznikne tlak 1,0 MPa.

Seznam použité literatury a pramenů:

1. Rešátko, M., I. Volf a J. Pitner. Fyzika A pro SOU 1.Díl. Praha: Spn, 1984. Edice Učebnice pro střední školy, 93-00-16/1/1

Objekty, použité k vytvoření sešitu, jsou součástí SW Smart Notebook nebo pocházejí z veřejných knihoven obrázků (public domain) nebo jsou vlastní originální tvorbou autora.

Autor:

Mgr. Iva Krátová
SOŠ logistická a SOU Dalovice
kratova@logistickaskola.cz
listopad 2013